

3. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС. СІМЕЙНЕ ПРАВО. ТРУДОВЕ ПРАВО. МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО. ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

DOI: 10.35774/app2021.01.066
УДК 346.21

Оксана Братасюк,
кандидат юридичних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
юридичного факультету Західноукраїнського
національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5871-4386>

Наталія Ментух,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент
кафедри конституційного
адміністративного та фінансового права
Західноукраїнського національного
університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1016-7635>

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ТОВАРИСТВ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Стаття присвячена аналізу нововведень нормативно-правової бази, яка регулює діяльність товариств з обмеженою відповідальністю. Акцентовано увагу на тих нововведеннях, які зумовлені прийняттям Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». Проведено аналіз чинного законодавства з питань правового становища товариств з обмеженою відповідальністю. Розглянуто питання, що стосуються змін в діяльності товариств з обмеженою відповідальністю у зв'язку із прийняттям нового Закону. Сформовано пропозиції з удосконалення теоретичних засад щодо зазначеної проблеми.

Ключові слова: господарське товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, статут, модельний статут, корпоративний договір.

© Оксана Братасюк, Наталія Ментух, 2021

Братасюк О., Ментух Н.

Статья посвящена анализу нововведений нормативно-правовой базы, регулирующей деятельность обществ с ограниченной ответственностью. Акцентируется внимание на тех новшествах, которые обусловлены принятием Закона Украины «Об обществах с ограниченной и дополнительной ответственностью». Проведен анализ действующего законодательства по вопросам правового положения обществ с ограниченной ответственностью в связи с принятием нового Закона. Рассмотрены вопросы, касающиеся изменений в деятельности обществ с ограниченной ответственностью в связи с принятием нового Закона. Сформулированы предложения по совершенствованию теоретических основ по указанной проблеме.

Ключевые слова: хозяйственное общество, общество с ограниченной ответственностью, устав, модельный устав, корпоративный договор.

Bratasyuk O., Mentuh N.

The article is devoted to the analysis of innovations of the normative-legal base, which regulates the activity of limited liability companies. Emphasis is placed on those innovations that are due to the adoption of the Law of Ukraine «On Limited and Additional Liability Companies». An analysis of current legislation on the legal status of limited liability companies. Issues related to changes in the activities of limited liability companies in connection with the adoption of the new law are considered. Proposals for improving the theoretical foundations of this problem have been formed.

Keywords: business company, limited liability company, charter, model charter, corporate agreement.

Постановка проблеми. Одним із видів господарських товариств, які наділяються статусом юридичної особи приватного права, є товариства з обмеженою (ТОВ). Поширеність у господарській практиці ТОВ обумовлено, зокрема, тим, що вони є найбільш доцільною і зручною правовою формою ведення малого або середнього бізнесу одним або невеликою групою підприємців.

Особливої уваги заслуговує реформування правового регулювання інституту товариств з обмеженою відповідальністю (ТОВ). Так, вперше в Україні було прийнято спеціальний закон, присвячений регулюванню виключно цієї організаційно-правової форми, а саме, Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», що викликає неабиякий інтерес як з боку практиків, так і науковців.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Науково-теоретичну базу для написання даної статті склали праці: Д. Алфеева, О. Беяневич, О. Вінник, О. Гарагонич, А.А. Глушецького, Н.А. Гобової, І. Дерев'янка, Р. Качановського, О.Р. Кібенко, В. Кравчук, В. Кулакова, А. Пашинського, В. Плеханова, Ю. Попова, Н.О. Саніахметової, В. Тютюнникової, А. Фомина, О.А. Черненко, В.С. Щербини, та ін.

Мета статті. Варто відзначити, що незважаючи на наявність розробок з даної проблематики, питання правового статусу товариств з обмеженою відповідальністю у світлі нового Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» є недостатньо дослідженими та мало висвітленими.

Тому дана стаття присвячується загальній характеристиці правового становища товариств з обмеженою відповідальністю та аналізу нововведень в діяльності цих товариств, які зумовлені прийняттям спеціального Закону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) є однією з найпоширеніших організаційно-правових форм юридичної особи, найрозповсюдженішою організаційно-правовою формою ведення бізнесу в Україні. Даний вид господарського товариства широко використовується в більшості зарубіжних країн, а саме: у Нідерландах; Франції; Польщі; Німеччині; в модифікованому вигляді у Великій Британії і США. В даний час це найпоширеніша організаційно-правова форма комерційних організацій у світі, що, в свою чергу, свідчить про перевагу даної організаційно-правової форми для учасників підприємницької діяльності. В літературі зазначається, що єдиного підходу до розуміння природи ТОВ немає, його поняття чітко не сформульоване. Законодавство багатьох європейських країн свідчить про визнання (невизнання) ними конструкції відповідної юридичної особи.

Так, наприклад, законодавство Франції, Італії, Німеччини та Австрії визнає існування ТОВ, натомість у Нідерландах, відповідна організаційно-правова форма не отримала законодавчого закріплення. Водночас ТОВ у Бельгії відповідає приватне товариство з обмеженою відповідальністю, у Люксембурзі – компанія з обмеженою відповідальністю, а в англо-американському праві – приватна компанія і закрита корпорація [1, с. 24].

Що стосується України, то в нашій державі довгий період нормативну базу створення та діяльності ТОВ складала Цивільний кодекс України (ЦК України) [2], Господарський кодекс України (ГК України) [3] та Закон України (ЗУ) «Про господарські товариства» [4].

Зазначимо, що колишній механізм регулювання діяльності такого товариства не відповідав сучасним вимогам щодо його гнучкості та ефективності, а саме характеризувався рядом недоліків.

Проте 17.06. 2018р. вступив в силу Закон України (ЗУ) «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [5], який визначає поняття та засади правового становища товариства, правила про учасників товариств, основні вимоги до установчих документів, формування статутного капіталу, основи організації управління в товаристві з обмеженою відповідальністю, особливості припинення товариства, правила про перехід частки в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю до іншої особи і про вихід з товариства його учасника.

Як зазначають дослідники, безперечним фактом є те, що прийняття комплексного Закону про ТОВ є важливим кроком у реформуванні корпоративного законодавства України. Так, Законом про ТОВ змінюються підходи у правовому регулюванні статусу товариства та його учасників, реформується система корпоративного управління ТОВ, запроваджуються нові правові інструменти та поняття (корпоративні договори, безвідклична довіреність з корпоративних прав, значні правочини, правочини із заінтересованістю та ін.), спрощуються та деталізуються процедури державної реєстрації змін, пов'язаних з відчуженням часток та зміною складу учасників[6].

Відповідно до ч. 3 ст. 80 ГК України товариством з обмеженою відповідальністю є господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном. Учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади, несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах своїх вкладів [3].

Варто зазначити, що в новому законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» (далі – Закон) відсутні визначення понять «товариство з обмеженою відповідальністю» та «товариство з додатковою відповідальністю». Проте, як стверджують дослідники, логіка законодавця з приводу цього виявляється в тому, що не є практичним надання у визначенні зазначених понять перелічення всіх характерних ознак, оскільки всі ці ознаки вказуються в тексті закону та виражаються у особливостях регулювання. Це певною мірою протирічить усталеним традиціям законодавчої техніки, що склалися в Україні, адже ж визначення конкретного поняття призначене для формування категорійного апарату, для полегшення сприйняття цього поняття, що не вимагає перелічення абсолютно всіх характерних рис, а лише найбільш суттєвих. Тим більше, що визначення понять у законодавчих актах необхідне для використання в правовому полі України, зокрема, в цілях формування єдиного підходу та розуміння категорій законодавства, єдиної судової практики, що не може містити різне трактування одних і тих самих термінів [7].

Відповідно до ст. 10 Закону «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» створення товариства відбувається за рішенням його засновників [5].

Крім того зазначається, що якщо товариство створюється кількома особами, то такі особи в разі необхідності визначення взаємовідносин між ними щодо створення товариства можуть укласти договір про створення товариства в письмовій формі. Договір про створення товариства може встановлювати порядок заснування товариства, умови здійснення спільної діяльності щодо створення товариства, розмір статутного капіталу, частку у статутному капіталі кожного з учасників, строки та порядок внесення вкладів та інші умови. Договір про створення товариства діє до дня державної реєстрації товариства, якщо інше не встановлено договором або не впливає із суті зобов'язання [5].

Змінено кількісний склад учасників ТОВ. Так, як зазначає у своїй роботі Н.А. Горбова, за період існування незалежної України положення законодавства про кількісний склад учасників ТОВ постійно змінювалося. Не став виключенням і цей Закон [8, с. 49].

Відповідно до нової редакції Закону, кількість учасників ТОВ не обмежується, як це мало місце раніше. Тобто відсутній ліміт кількості учасників в товаристві, відсутні обмеження щодо максимальної кількості учасників ТОВ.

Варто відзначити той факт, що законом введено поняття корпоративних договорів. Так, відповідно до ч. 1 ст. 7 Закону, договір, за яким учасники товариства зобов'язуються реалізувати свої права та повноваження певним чином або утримуватися від їх реалізації (далі – корпоративний договір), є безвідплатним і вчиняється в письмовій формі [5].

На думку окремих дослідників, поняття «корпоративного договору» запозичено із закордонного досвіду, щодо домовленостей між учасниками/акціонерами, іншими словами «shareholder agreements» або корпоративний договір [9].

Дата укладення та строк дії корпоративного договору визначаються в договорі. У корпоративному договорі можуть передбачатися умови або порядок визначення умов, на яких учасник має право або зобов'язаний купити або продати частку у статутному капіталі (її частину), а також визначити випадки, коли таке право або обов'язок виникає. До того ж зазначається, що корпоративний договір, яким встановлюється обов'язок учасників забезпечити голосування згідно з вказівками органів управління товариства, вважається нікчемним.

Корпоративний договір також не може суперечити статуту, адже такий договір і статут мають різні предмети регулювання. Законом і статутом (в межах, що не суперечать закону) встановлюється зміст прав і повноважень учасників. Натомість корпоративним договором встановлюється зобов'язання сторін певним чином реалізувати ці права та повноваження. Наприклад, якщо статутом встановлена певна кількість голосів учасників, необхідна для прийняття зборами певного рішення, то корпоративним договором не може бути встановлена інша кількість голосів. Натомість корпоративним договором може бути встановлений обов'язок учасників голосувати з такого питання певним чином. Якщо учасник порушить свій обов'язок та проголосує всупереч корпоративному договору, то його голоси будуть враховані, але для такого учасника настануть негативні наслідки, передбачені законом і корпоративним договором (зокрема, відшкодувати збитки, сплатити неустойку) [10].

На думку В. Плеханова, цілі укладення договорів в товаристві можна умовно розділити на дві групи: 1) між міноритарними учасниками – надання реального впливу на управління товариством і 2) між учасниками, які провадять спільну діяльність, – детальне врегулювання своїх відносин в товаристві. Договірне регулювання може зачіпати найрізноманітніші аспекти відносин сторін [11, с. 54].

А. Глушецький вважає, що укладення корпоративного договору може переслідувати такі цілі, як: підвищення рівня корпоративного контролю сторонами договору, шляхом консолідованого здійснення ними своїх корпоративних прав; встановлення учасниками корпорації індивідуальних правил взаємодії; протидія зміні сформованого в товаристві співвідношення корпоративного контролю; протидія поглинання компанії; створення умов для угод M&A по відношенню до товариства; створення механізмів для вирішення «тупикових ситуацій» (deadlock- resolution); забезпечення охоронюваних законом інтересів третіх осіб – кредиторів товариства та осіб, які мають намір стати учасниками товариства [12, с. 3-4].

По суті корпоративний договір дуже схожий з коаліційною угодою, метою якої також є встановлення стабільності та послідовності у прийнятті найважливіших для держави рішень та ефективна професійна діяльність її учасників. Про це ж можна сказати і щодо учасників АТ і ТОВ. Їх головна мета – недефективне управління та діяльність.

Незважаючи на те, що поняття корпоративного договору є нововведенням в зв'язку із прийняттям Закону, будемо сподіватись, що корпоративний договір стане дієвим механізмом захисту прав учасників товариства і вдалим інструментом, що надасть змогу регулювати особливості корпоративного управління в певному товаристві.

Варто відзначити, що з метою реалізації поняття та інституту корпоративного договору, введено поняття та законодавчо передбачається можливість наділення довіреності новим статусом «безвідкличності». Така довіреність підлягає в обов'язковому порядку нотаріальному посвідченню. Однак треба мати на увазі, що у випадку порушення інтересів однієї із сторін договору, суд залишатиметься єдиним засобом правового захисту.

Одним із нововведень нового Закону стало звуження кола обов'язків учасників товариств. Однак не зрозумілою видається така позиція законодавця щодо скороченості зобов'язань учасників ТОВ.

Ми поділяємо позицію дослідників, які вважають, що для стабільної роботи товариства має бути унормований чіткий баланс між правами та обов'язками його учасників. Як показує судова практика, відсутність на законодавчому або установчому рівні фіксації збалансованих прав та обов'язків унеможливає захист прав учасників і товариства загалом від бездіяльності недобросовісних учасників, що в результаті призводить до корпоративних конфліктів та блокування діяльності товариства [13].

Також, варто зазначити, що при створенні ТОВ учасники зобов'язані сформувати статутний капітал у повному обсязі протягом 6 місяців з дати державної реєстрації, якщо інше не встановлено статутом (раніше цей строк становив 1 рік). Вказаний строк може бути зменшений або збільшений у статуті, проте лише за одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь усі учасники товариства.

До того ж, посилюється відповідальність за несвоєчасне внесення вкладу при первинному формуванні статутного капіталу, аж до виключення учасника товариства.

Статутом ТОВ можуть бути передбачені обмеження щодо зміни співвідношення часток учасників. Це дозволить запобігти агресивному розмиванню часток окремих засновників (учасників), зокрема, через неконтрольоване збільшення статутного капіталу конкретним учасником з метою перетворити іншого в міноритарія. Відповідні положення можуть бути внесені до статуту, змінені або виключені з нього лише одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь усі учасники товариства [14].

Відповідно до законодавства товариство створюється і діє на підставі статуту.

В зарубіжній літературі також акцентується увага на важливості належному оформленні установчих документів. Так, в рамках процесу реєстрації товариства з обмеженою відповідальністю, згідно із законом, повинні бути створені певні документи. Сюди входить статут, який визначає правила, яких повинен дотримуватись керівник компанії при управлінні нею [15].

Новим Законом законодавець зменшив вимоги до змісту статуту та визначив лише 3 пункти, які обов'язково мають передбачатися в статуті, а саме: повне та скорочене (за наявності) найменування товариства; органи управління товариством, їхня компетенція, порядок прийняття ними рішень; порядок вступу до товариства та виходу з нього.

Така позиція нам видається не зовсім правильною, адже неврегульованість на законодавчому рівні особливо усіх важливих аспектів корпоративних відносин призведе до виникнення чергових спорів та унеможливить діяльність товариства загалом. А тому вважаємо за необхідне доповнити перелік вимог, обов'язкових до включення в статут за погодженням сторін, оскільки закон передбачає ч. 6 ст. 11, що статут може містити і інші відомості, які не суперечать вимогам закону.

До того ж, навіть після набрання чинності новим Законом, у ГК України залишались старі вимоги до статутів ТОВ і ТДВ.

Тому протягом тривалого часу склалися ситуації, коли державні реєстратори відмовлялись реєструвати статуту ТОВ, що не відповідали вимогам Господарського кодексу, оскільки останні не містили складу учасників, розмірів їх часток тощо. Це також було підставою для подання позовів про визнання статуту ТОВ недійсним через відсутність у ньому повного переліку обов'язкових відомостей, передбачених Господарським кодексом [16].

Проте, з метою усунення даної правової колізії між положеннями актів однакової юридичної сили Верховна Рада України 03 лютого 2021 р. прийняла Закон України «Про внесення змін до Господарського кодексу України щодо усунення правових колізій у вимогах до статуту товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю» (законопроект №3497) [17], яким передбачається виключення з частин 3, 4 ст. 80 Господарського кодексу положення про визначення в установчих документах вказаних товариств розміру часток учасників у статутних капіталах. Також передбачається ч. 4 ст. 82 Господарського кодексу викласти у новій редакції, згідно з якою «перелік відомостей, що повинні міститись у статуті товариства з обмеженою відповідальністю і товариства з додатковою відповідальністю, визначається виключно Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю».

А. Пашинський з цього приводу зазначає, що прийнятий законопроект істотно полегшить життя українському бізнесу, зменшить кількість конфліктів з державними реєстраторами та сприятиме подальшому утвердженню принципу правової визначності в підприємницькій діяльності [18].

Ст. 11 Закону передбачає, що перша редакція статуту товариства підписується всіма учасниками товариства. Справжність підписів учасників засвідчується нотаріально [5].

Важко переоцінити важливість установчих документів для функціонування будь-якої юридичної особи. Зазначені документи є своєрідною конституцією юридичної особи, яка встановлює правоздатність останньої.

На думку Н.О. Саніахметової статут суб'єкта господарювання є основним локальним нормативно-правовим актом, що містить положення, які застосовуються в процесі діяльності суб'єкта господарювання протягом усього часу його існування [19, с. 87].

Стрімкої актуальності набуває питання ефективності застосування модельного статуту в діяльності суб'єкта господарювання.

Варто зазначити, що в Україні ідея запровадження модельних статутів вперше була сформульована в Концепції розвитку корпоративного законодавства України на 2007–2010 роки. У 2011 р. ідея модельних статутів була втілена у життя Законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо

запровадження принципу державної реєстрації юридичних осіб на підставі модельного статуту» від 21 квітня 2011 р. № 3262-VI [20].

На практиці досить часто змішують поняття модельного статуту та типового чи зразкового. На думку О.Р. Кібенко, основна відмінність модельного статуту полягає у тому, що якщо юридична особа створюється на підставі модельного статуту, то учасники взагалі не затверджують індивідуальний статут (навіть такий, що збігається з модельним), а всі ознаки, що індивідуалізують юридичну особу, мають міститися у рішенні про створення. Тобто фактично юридична особа працює без індивідуального статуту. Цього не відбувається, коли йдеться про типовий чи зразковий статут – незважаючи на його наявність, учасники юридичної особи мають затвердити індивідуальний статут, керуючись при цьому обов'язковими чи рекомендаційними положеннями типового чи зразкового статуту. Отже, модельний статут не може містити жодних індивідуалізуючих ознак [21].

Постановою Кабінету Міністрів України від 27.03.2019р. № 367 «Деякі питання дерегуляції господарської діяльності» затверджено модельний статут товариства з обмеженою відповідальністю [22].

Зазначимо, що чинне законодавство не лише запроваджує можливість використання модельного статуту при створенні юридичної особи, а й передбачає право юридичної особи перейти на модельний статут під час її діяльності шляхом прийняття рішення про заміну затвердженого при створенні юридичної особи установчого документа. Суб'єкт господарювання самостійно вирішує, діяти на підставі модельного статуту або врегулювати відносини між учасниками в окремому «звичайному» статуті [23].

Висновки. Отже, прийняття спеціального Закону «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» підвищить інвестиційну привабливість України, вдосконалив корпоративне управління, значно покращить умови ведення бізнесу, сприятиме створенню нових та розвитку діючих суб'єктів господарської діяльності.

Враховуючи все вище зазначене, можна виділити такі характерні ознаки товариств з обмеженою відповідальністю: 1) є одним із видів господарського товариства, яке належить до групи об'єднання капіталів; 2) учасники товариства не відповідають за його зобов'язаннями і несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах вартості своїх вкладів; 3) за власними зобов'язаннями товариство відповідає усім майном, що належить йому на праві власності; 4) кількість учасників товариства не обмежується; 5) установчим документом товариства є статут; товариство може створюватись і діяти на підставі модельного статуту; 6) корпоративний характер управління учасниками товариства безпосередньо або за допомогою органів управління; 7) подільність майна товариства на частки; 8) участь учасників в управлінні справами та розподілі прибутку товариства залежно, як правило, від розміру їх часток у статутному капіталі товариства.

Список використаних джерел

1. Кулаков В. Товариство з обмеженою відповідальністю як підприємницьке товариство. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 6. С. 24-28.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18 (№19-20, № 21-22). Ст.144.
4. *Про господарські товариства: Закон України* від 19.09.1991 р. № 1576-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 49. Ст. 682.
5. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018р. № 2275-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. №13. Ст. 69.
6. Гарагонич О. 10 пасток Закону про ТОВ. URL.: <https://blog.liga.net/user/ogaragonych/article/10-pastok-zakonu-pro-tov> (дата звернення: 10.11.2020).
7. Фомін А. Нове законодавство: зміни в регулювання товариств з обмеженою відповідальністю та товариств з додатковою відповідальністю. URL.: <https://barristers.org.ua/news/nove-zakonodavstvo-zminy-v-regulyuvanni-tovarystv-z-obmezhenoyu-vidpovidalnisty-ta-tovarystv-z-dodatkovoyu-vidpovidalnisty/> (дата звернення: 10.11.2020).
8. Горбова Н.А. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»: аналіз нововведень та регуляторного впливу. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2018. № 1(59). С. 48-53.
9. Алфеев Д. Закон про ТОВ та ТДВ: що приготували бізнесу? URL.: <https://blog.liga.net/user/dalfeev/article/30444> (дата звернення: 04.11.2020).

10. Попов Ю. Корпоративні договори: подальший розвиток у Законі «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». URL.: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/korporativne-pravo-ma/korporativni-dogovori.html> (дата звернення: 10.15.2020).
11. Плеханов В. Договори учасників общества с ограниченной ответственностью. *Корпоративный юрист*. 2009. №6. С. 53-57. URL.: http://epam.ru/articles/rus/Plehanov_KJ_June_2009.pdf (дата звернення: 14.11.2020).
12. Глушецкий А.А. Копоративный договор – новые возможности структурирования корпоративных отношений. URL.: <http://profil.ranepa.ru/docs/pubs/p194/54bcff0d911f3.pdf> (дата звернення: 10.17.2020).
13. Дерев'янюк І. Закон про ТОВ: що змінилося і навіщо? URL.: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/korporativne-pravo-ma/zakon-pro-tov-shcho-zminilosya-i-navishcho.html> (дата звернення: 10.12.2020).
14. Качановський Р. Закон про ТОВ: нові правила ведення бізнесу. URL.: https://protocol.ua/ua/zakon_pro_tov_novi_pravila_vedennya_biznesu/ (дата звернення: 10.11.2020).
15. Simon Renshaw What is Limited Liability? URL.: <https://www.companydebt.com/what-is-limited-liability/> (дата звернення: 10.11.2020).
16. Тютюнникова В. ВР усунула правову колізію у вимогах до статуту товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю. URL.: <https://ua-times.com/blogs/viktoryia-tyutyunnikova-vr-usunula-pravovu-koliziyu-u-vimogah-do-statutu-tovarystv-z-obmezhenoyu-ta-dodatkovoyu-vidpovidalnisty.html?lang=ru> (дата звернення: 10.18.2020).
17. Про внесення змін до Господарського кодексу України щодо усунення правових колізій у вимогах до статуту товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю» (законопроект №3497): Закон України від 03.02.2020 р. URL.: <https://www.rada.gov.ua/news/Povidomlennya/202665.html> (дата звернення: 10.19.2020).
18. Пашинський А. Архаїчні вимоги до статутів ТОВ скасовано. URL.: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/korporativne-pravo-ma/arhayichni-vimogi-do-statutiv-tov-skasovano.html> (дата звернення: 21.11.2020).
19. Господарське право України: Навчальний посібник. За заг. ред. проф. Н.О. Саниахметової. Харків: Одісей. 2005. 608 с.
20. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження принципу державної реєстрації юридичних осіб на підставі модельного статуту: Закон України від 21.04.2011р. N 3262-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 43. Ст.445.
21. Модельні статuti: бути чи не бути? URL.: <http://www.kopartners.com.ua/ukr/pr/modelni-statuti-buti-chi-ne-buti-reportazh-z-zasidannya-komitetu-z-korporativnogo-prava-apu> (дата звернення: 10.11.2020).
22. Деякі питання регуляції господарської діяльності: постановою Кабінету Міністрів України від 27.03.2019 р. № 367. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/367-2019-p#Text> (дата звернення: 10.11.2020).
23. Черненко О.А. Модельний статут як установчий документ суб'єкта господарювання. *Проблеми правового забезпечення підприємництва в Україні*. URL.: file:///C:/Users/IHOR/Downloads/MusicOne/Prip_2016_15_40.pdf (дата звернення: 10.11.2020).

References

1. Kulakov, V. (2019). *Tovarystvo z obmezhenoju vidpovidal'nistyju yak pidpryemnyts'ke tovarystvo* [Limited Liability Company as a business company]. *Pidpryemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, 6, 24-28 [in Ukrainian].
2. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 roku [Civil Code] (2003). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 40-44, 356 [in Ukrainian].
3. Hospodarskyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 r. [Economic code of ukraine] (2003). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 18 (№19-20, № 21-22), 144 [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrayiny Pro hospodarski tovarystva [Law of Ukraine On business associations] vid 19.09.1991 r. № 1576-XII. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy–Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 49, 682 [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainy Pro tovarystva z obmezhenoju ta dodatkovoyu vidpovidalnistyju [Law of Ukraine On Limited and Additional Liability Companies] vid 06.02.2018 r. № 2275-VIII. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 13, 69 [in Ukrainian].

6. Harahonych, O. *10 pastok Zakonu pro TOV [10 traps of the law on comrade]* Retrieved from <https://blog.liga.net/user/ogaragonych/article/10-pastok-zakonu-pro-tov> [in Ukrainian].
7. Fomin, A. *Nove zakonodavstvo: zminy v rehulyuvannya tovarystv z obmezhenoju vidpovidal'nistyju ta tovarystv z dodatkovoyu vidpovidalnistyju. [New legislation: changes in the regulation of limited liability companies and additional liability companies]*. Retrieved from <https://barristers.org.ua/news/nove-zakonodavstvo-zminy-v-regulyuvanni-tovarystv-z-obmezhenoyu-vidpovidalnistyju-ta-tovarystv-z-dodatkovoyu-vidpovidalnistyju/> [in Ukrainian].
8. Horbova, N.A. (2018). Zakon Ukrainy «Pro tovarystva z obmezhenoju ta dodatkovoyu vidpovidalnistyju»: analiz novovveden ta rehulyatornoho vplyvu [Law of Ukraine «On Limited and Additional Liability Companies»: analysis of innovations and regulatory impact]. *Derzhava ta rehiony. Law – State and regions. Seriya: Pravo*, 1(59), 48-53 [in Ukrainian].
9. Alfyeyev, D. *Zakon pro TOV ta TDV: shcho pryhotuvaly biznesu? [Law on LLC and TDV: what did the business prepare?]*. Retrieved from <https://blog.liga.net/user/dalfeev/article/30444> [in Ukrainian].
10. Popov, Y. *Korporativni dohovory: podal'shyy rozvytok u Zakoni «Pro tovarystva z obmezhenoju ta dodatkovoyu vidpovidal'nistyju» [Corporate agreements: further development in the Law «On Limited and Additional Liability Companies»]*. Retrieved from <http://yur-gazeta.com/publications/practice/korporativne-pravo-ma/korporativni-dogovori.html> [in Ukrainian].
11. Plekhanov, V. (2009). *Dohovory uchastnykov obshchestva s ohranychennoy otvet-stvennostyju* [Agreements of participants of a limited liability company]. *Korporativnyy yuryst– Corporate lawyer*, 6, 53-57. Retrieved from http://epam.ru/articles/rus/Plehanov_KJ_June_2009.pdf [in Russian].
12. Hlushetskyi, A.A. *Koporatyvnyy dohovor – novye vozmozhnosti struktuyrovanyya korporativnykh otnoshenyy [Corporate agreement - new opportunities for structuring corporate relationships]*. Retrieved from <http://profil.ranepa.ru/docs/pubs/p194/54bcff0d911f3.pdf> [in Russian].
13. Derevyanko, I. *Zakon pro TOV: shcho zminylosya i navishcho? [LLC Law: what has changed and why?]*. Retrieved from <http://yur-gazeta.com/publications/practice/korporativne-pravo-ma/zakon-pro-tov-shcho-zminilosya-i-navishcho.html> [in Ukrainian].
14. Kachanovkyi, R. Zakon pro TOV: novi pravyla vedennya biznesu [Law on LLC: new rules of doing business]. Retrieved from https://protocol.ua/ua/zakon_pro_tov_novi_pravila_vedennya_biznesu/ [in Ukrainian].
15. Renshaw, S. *What is Limited Liability?* Retrieved from <https://www.companydebt.com/what-is-limited-liability/> [in English].
16. Tyutyunnikova, V. *VR usunula pravovu koliziyu u vymohakh do statutu tovarystv z obmezhenoju ta dodatkovoyu vidpovidal'nistyju. [The Verkhovna Rada eliminated the legal conflict in the requirements for the charter of limited and additional liability companies]*. Retrieved from <https://ua-times.com/blogs/viktoryia-tyutyunnikova-vr-usunula-pravovu-koliziyu-u-vimogah-do-statutu-tovarystv-z-obmezhenoyu-ta-dodatkovoyu-vidpovidalnistyju.html?lang=ru> [in Ukrainian].
17. *Zakon Ukrainy Pro vnesennya zmin do Hospodarskoho kodeksu Ukrainy shchodo usunennya pravovykh koliziy u vymohakh do statutu tovarystv z obmezhenoju ta dodatkovoyu vidpovidal'nistyju (zakonoproekt №3497) [Law of Ukraine On Amendments to the Commercial Code of Ukraine to Eliminate Legal Conflicts in the Requirements to the Charter of Limited and Additional Liability Companies (Bill №3497)]* 03.02.2020 r. Retrieved from <https://www.rada.gov.ua/news/Povidomlennya/202665.html> [in Ukrainian].
18. Pashynskyi, A. *Arkhayichni vymohy do statutiv TOV skasovano [Archaic requirements to the statutes of LLCs have been abolished]*. Retrieved from <https://yur-gazeta.com/publications/practice/korporativne-pravo-ma/arhayichni-vimogi-do-statutiv-tov-skasovano.html> [in Ukrainian].
19. *Hospodarske pravo Ukrayiny: Navchalnyi posibnyk [Commercial Law of Ukraine: Textbook]*. Za zah. red. prof. N.O. Saniakhmetovoyi (2005). Kharkiv: Odissey [in Ukrainian].
20. *Zakon Ukrainy Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zaprovadzhennya pryntsypu derzhavnoyi reyestratsiyi yurydychnykh osib na pidstavi modelnoho statutu [Law of Ukraine On about modification of some legislative acts of Ukraine concerning introduction of the principle of the state registration of legal entities on the basis of the model charter]* 21.04. 2011 r. No 3262-VI. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 43, 445 [in Ukrainian].
21. *Modelni statuti: buty chy ne buty? [Model statutes: to be or not to be?]*. Retrieved from <http://www.kopartners.com.ua/ukr/pr/modelni-statuti-buti-chi-ne-buti-reportazh-z-zasidannya-komitetu-z-korporativnogo-prava-apu> [in Ukrainian].

22. Postanova Kabinetu Ministriv «Deyaki pytannya derehulyatsiyi hospodarskoi diyalnosti» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «Some issues of deregulation of economic activity2] 27.03. 2019r. № 367. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/367-2019-p#Text> [in Ukrainian].
23. Chernenko, O.A. Modelnyi statut yak ustanovchyi dokument sub'yekta hospodaryuvannya [Model charter as a constituent document of an economic entity]. *Problemy pravovoho zabezpechennya pidpryyemnytstva v Ukraini – Problems of legal support of entrepreneurship in Ukraine*. Retrieved from file:///C:/Users/IHOR/Downloads/MusicOne/Ppip_2016_15_40.pdf [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.12.2020.

DOI: 10.35774/app2021.01.075
УДК 347.634/.637: 347.635.3

Анатолій Буряченко,
аспірант Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7167-3294>

ПРАВОВА ПРИРОДА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН ЗА НЕВИКОНАННЯ ОБОВ'ЯЗКУ ЩОДО НАДАННЯ УТРИМАННЯ: ДО ПИТАННЯ ПРО ЗМІСТ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ

В науковій статті здійснено наукове дослідження поняття відповідальності окремих суб'єктів сімейних правовідносин за невиконання обов'язку щодо надання утримання, здійснення порівняльного аналізу її в аспекті відповідальності батьків, дітей, подружжя, інших учасників сімейних відносин. Зокрема, визначено, що юридична відповідальність суб'єктів сімейних правовідносин за невиконання обов'язку щодо надання утримання відповідно до сімейного законодавства України застосовується частково як до усіх суб'єктів на загальних підставах у разі значної суми заборгованості (штраф та додаткові тимчасові обмеження, визначені в Законі України «Про виконавче провадження», адміністративна відповідальність, визначена ст. 183-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення), так і до окремих суб'єктів (відповідальність, передбачена ст. 196 Сімейного кодексу України, яка стосується лише батьків; кримінальна відповідальність за злісне ухилення від сплати аліментів на дітей та на непрацездатних батьків; санкції, передбачені сімейним договором). Також відповідальність в аліментному зобов'язанні настає при наявності негідної поведінки у сімейних відносинах, яке приводить до втрати права на утримання.

Ключові слова: утримання дитини; аліменти; додаткові витрати на дитину; неустойка (пеня); тимчасові обмеження.

Буряченко А.

Правовая природа ответственности субъектов семейных правоотношений за неисполнение обязанностей о предоставлении содержания: к вопросу о содержании и соотношении

В научной статье осуществлено научное исследование понятия ответственности отдельных субъектов семейных правоотношений за невыполнение обязанности по предоставлению содержания, осуществлен ее сравнительный анализ в аспекте ответственности родителей, детей, супругов, других участников семейных отношений. В частности, определено, что юридическая ответственность субъектов семейных правоотношений за невыполнение обязанности по предоставлению содержания в соответствии с семейного законодательства Украины применяется частично как ко всем субъектам на общих основаниях в случае значительной суммы задолженности (штраф и дополнительные временные ограничения, определенные в законе Украины «Об исполнительном производстве», административная ответственность, определенная ст. 183-1 Кодекса Украины об административных правонарушениях), так и к отдельным субъектам (ответственность, предусмотренная ст. 196 Семейного кодекса Украины, которая касается только родителей, уголовная ответственность за злостное уклонение от уплаты алиментов на детей и на нетрудоспособных родителей; санкции, предусмотренные семейным договором). Также ответственность в алиментные обязательства наступает при наличии недостойного поведения в семейных отношениях, которое приводит к потере права на содержание..

Ключевые слова: содержание ребенка; алименты; дополнительные расходы на ребенка; неустойка (пеня) временные ограничения.

Buriachenko A.

Legal nature of liability of subjects of family legal relations for non-fulfillment of the obligation to provide maintenance: on the issue of content and relationship

In the scientific article the scientific research of the concept of responsibility of separate subjects of family legal relations for non-fulfillment of the obligation to provide maintenance, carrying out its comparative analysis in terms of responsibility of parents, children, spouses, other participants of family relations is carried out. In particular, it is determined that the legal liability of family law entities for failure to provide maintenance in accordance with family law of Ukraine applies in part to all entities on general grounds in the case of a significant amount of debt (fine under Part 14 of Art. 71 of the Law of Ukraine “On Enforcement Proceedings”, additional temporary restrictions, defined in Part

© Анатолій Буряченко, 2021